

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการฝึกหัดครูใหม่มีคุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศ เพราะครูเป็นผู้มีส่วนในการจัดการศึกษา และรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนเยาวชนให้มีความรู้ ความสามารถและคุณธรรมที่พึงปรารถนา ความสำคัญดังกล่าวนี้แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 หมวด 2 ได้ระบุถึงแนวนโยบายของรัฐในสิ่งที่เกี่ยวกับการฝึกหัดครูว่า รัฐเป็นผู้จัดการ ฝึกหัดครูทุกระดับ และพึงดำเนินการผลิตครูเพื่อให้สถาบันการศึกษาทางามมีครูผู้สามารถให้การ ศึกษาได้ผลสมบูรณ์ สมความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ¹

การที่ครูเป็นผู้มีความสำคัญเพราะเป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบต่ออนาคตของชาตินี้เอง จึง ทำให้อาชีพครูและการผลิตครูเป็นกระบวนการที่รัฐให้ความสนใจเป็นพิเศษ เฉพาะหน่วยผลิตครู หรือวิทยาลัยครูที่สังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นสถาบัน อุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518 โดยได้กำหนดหน้าที่หลักคล้ายคลึงกับ สถาบันอุดมศึกษาทั่วไป กล่าวคือ มีหน้าที่ในการผลิตครู การฝึกอบรมครูประจำการ การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ²

¹กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2521), หน้า 5.

²กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ, นโยบายและการจัดการฝึกหัดครูตามแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 4(2520-2524), หน้า 12. (อัครสำเนาะ)

รายงานการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้กล่าวถึงวิทยาลัย

ครูว่า

... พ.ร.บ. วิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518 ได้กำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการชั้นชุดหนึ่ง ทำหน้าที่บริหารงานวิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่งในประเทศไทย โดยมีกรรมการฝึกหัดครูเป็น หน่วยประสานงาน และเพื่อเป็นการกระจายอำนาจออกจากส่วนกลาง วิทยาลัยครูจึงได้ จัดตั้งโครงการรวมวิทยาลัยครู (Teacher Training Colleges Consolidation Project : TCCP) ขึ้น เพื่อส่งเสริมการกระจายอำนาจในการวางแผนและตัดสินใจ วิทยาลัยครูเหล่านี้ได้จัดออกเป็น 6 กลุ่มตามภาคภูมิศาสตร์ คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร...

การผลิตครูให้ใ้คุณภาพตามที่ควรจะเป็นนั้นนับว่าเป็นปัญหาสำคัญยิ่ง เพราะองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูมีหลายประการ โดยเฉพาะที่ยอมรับกันโดยทั่วไปประการหนึ่งคือ คุณภาพของอาจารย์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดด้านหนึ่ง เพราะ อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้รับผิดชอบต่อหลักสูตร วิธีการสอน ตลอดจนการวัดผลประเมินผล ซึ่งล้วนเป็นส่วนสำคัญต่อคุณภาพการผลิตครูทั้งสิ้น ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพอาจารย์นี้ ที่ประชุมระดับรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการของยูเนสโกในภูมิภาคเอเชียเมื่อวันที่ 22 - 29 พฤศจิกายน 2508 ได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณภาพอาจารย์ว่า เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะเป็นตัวกำหนดอัตราการผลิตบัณฑิตทางการศึกษาและเป็นจุดระหว่างการผลิตบัณฑิตทั้งทางปริมาณและคุณภาพ ปัจจัยที่สำคัญที่กำหนดคุณภาพของอาจารย์คือความรู้ด้านวิชาการที่จะสอน เพราะการศึกษาได้ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว จำเป็นจะต้องผลิตครูที่มีคุณภาพ มีความสามารถเฉพาะสาขามากขึ้น แต่ปัญหาที่ประสบอยู่คือ การจัดหาอาจารย์ที่มีวุฒิ ประสบการณ์และความสามารถ²

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยเรื่องระบบอุดมศึกษาไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2522), หน้า 186.

² UNESCO, Prospective of Education in Asia (Bangkok : UNESCO, 1965), p.107.

วิทยาลัยครูในัจจุบันมีแนวโน้มที่จะเลิกเปิดสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาศึกษา (ป.กศ.) และขยายการผลิตครูในระดับอนุปริญญาและปริญญาตรีให้มากขึ้น ซึ่งหมายความว่า วิทยาลัยจะต้องมีอาจารย์ในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นกำลังในการผลิตครูระดับปริญญาตรี วิทยาลัยครูและกรมการฝึกหัดครูจึงต้อง เปิดโอกาสและสนับสนุนให้ครูอาจารย์ ใ้มีโอกาสศึกษาต่อมากขึ้น ในกรณีที่วิทยาลัยครูบางแห่งยังขาดความพร้อมในคานวิชากรบาง สาขา ก็ให้ดำเนินการช่วยเหลือกันทางวิชาการในกลุ่มวิทยาลัยที่กำหนดขึ้น

จากระยะเวลาที่วิทยาลัยครูได้รับการยกฐานะ เป็นสถานบันอุดมศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2518 จนถึงปีการศึกษา 2522 ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสถานภาพและแนวโน้มของการ เปลี่ยนแปลงด้านคุณวุฒิของอาจารย์ ตลอดจนความต้องการอาจารย์วุฒิและสาขาวิชาการต่างๆ ในปัจจุบัน เพราะจากการสังเกตพบว่า มีจำนวนอาจารย์ลาศึกษาต่อเพิ่มมากขึ้นทุกปี ในขณะที่ เกี่ยวกันกรมการฝึกหัดครูมีนโยบายที่จะรับอาจารย์รุ่นใหม่ในระดับวุฒิที่สูงมากขึ้นด้วย แต่ก็ยังไม่ ใ้ค้ออาจารย์ตามความต้องการทั้งหมด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณวุฒิอาจารย์ในปีการศึกษา 2518 - 2522 ในด้านต่างๆต่อไปนี้
  - 1.1 ระดับวุฒิของอาจารย์กลุ่มวิทยาลัยครูทั้ง 6 กลุ่มในแต่ละปีการศึกษา
  - 1.2 เปรียบเทียบระดับวุฒิอาจารย์แต่ละกลุ่มวิทยาลัยกับ เกณฑ์ปกติปานกลาง (Normal Expectancy)
  - 1.3 เปรียบเทียบระดับวุฒิอาจารย์ในช่วง เวลา 5 ปี
  - 1.4 อัตราส่วนการเปลี่ยนแปลงแต่ละวุฒิจำแนกตาม เพศ และประเภทของวุฒิ
  - 1.5 เปรียบเทียบการกระจายของจำนวนอาจารย์แต่ละวุฒิตามกลุ่มวิทยาลัยครู กับเกณฑ์ปกติปานกลาง (Normal Expectancy)
  - 1.6 เปรียบเทียบสัดส่วนของจำนวนอาจารย์วุฒิปริญญาเอก : ปริญญาโท : ปริญญาตรี กับเกณฑ์มาตรฐานของกรมการฝึกหัดครู

1.7 วิถีทางแนวโน้มนโยบายการเพิ่มของแต่ละวุฒิ

2. เพื่อศึกษาความต้องการจำนวนอาจารย์ของคณะวิชาในกลุ่มวิทยาลัยครูจำแนกตามวุฒิและสาขาวิชาต่างๆ

สมมุติฐานของการวิจัย

จากการสังเกตพบว่า มีจำนวนอาจารย์ลาศึกษาต่อเพิ่มมากขึ้นทุกปีการศึกษา ในขณะที่เกี่ยวกับกรมการฝึกหัดครูมีนโยบายที่จะรับอาจารย์ใหม่ในระดั้วุฒิสองชั้นด้วย แต่ก็ยังไม่ได้อาจารย์ที่มีระดั้วุฒิสองตามความต้องการทั้งหมด ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ระดั้วุฒิอาจารย์ในช่วงเวลา 5 ปีแตกต่างกัน และเปลี่ยนแปลงไปในทางสูงขึ้น
2. สัดส่วนของอาจารย์วุฒิ ปริญญาเอก : ปริญญาโท : ปริญญาตรี ยังต่ำกว่าเกณฑ์

มาตรฐานของกรมการฝึกหัดครู

3. กลุ่มวิทยาลัยครูมีความต้องการอาจารย์วุฒิศาษาวิชาแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะอาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนประจำในวิทยาลัยครูสังกัดกรมการฝึกหัดครู จำนวน 36 แห่ง ไม่นับรวมอาจารย์ที่ไปช่วยราชการที่อื่นหรือที่อยู่ระหว่างการลาศึกษาต่อ

2. คุณวุฒิของอาจารย์ที่ศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาเฉพาะวุฒิสองชั้นที่แต่ละคนได้รับจากการสำเร็จการศึกษาในหลักสูตรต่างๆของสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศเท่านั้น มิได้รวมถึงประสบการณ์หรือความสามารถที่ได้รับจากวิธีอื่นๆ เช่น การสัมมนา การไปปฏิบัติงาน หรือความสามารถด้านอื่นๆที่ไ้มาจากการศึกษานอกระบบ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. จากการที่กรมการฝึกหัดครูได้มีมาตรการในการคัดเลือกหรือสอบคัดเลือกอา -

จารย์เพื่อบรรจุเข้าทำงานในวิทยาลัยครูเองโดยตลอดมา ฉะนั้นจึงถือได้ว่าอาจารย์แต่ละคนได้ปฏิบัติหน้าที่ตรงตามวุฒิและความสามารถที่มีอยู่

2. ในกรณีอาจารย์จบการศึกษาจากต่างสถาบัน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันภายในประเทศหรือต่างประเทศ หากเป็นวุฒิปริญญาเดียวกันจะถือว่ามีค่าน้ำหนักของระดับวุฒิเท่ากัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างมาตรฐานของสถาบัน และระหว่างหลักสูตรของสถาบันเหล่านั้น

3. ในกรณีอาจารย์มีหลายวุฒิจะถือเอาวุฒิสองวุฒิเพื่อวุฒิเดียวในการนำมาศึกษาในครั้งนี้

4. การศึกษาความต้องการอาจารย์ของคณะวิชาต่างๆ ใช้วิธีศึกษาข้อมูลจากหัวหน้าคณะวิชา เพราะถือว่าเป็นผู้ที่ควรให้ข้อมูลได้ตรงกว่าผู้บริหารในระดับอื่นที่สูงกว่า

ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาจได้ผลไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร เนื่องจาก

1. ข้อมูลส่วนหนึ่งที่ใช้ในการศึกษาได้มาจากแหล่งทุติยภูมิ กล่าวคือ ผู้วิจัยได้รวบรวมจากสถิติประจำปีของกรมการฝึกหัดครู ซึ่งกองแผนงานของกรมฯ เป็นหน่วยงานนับข้อมูลที่วิทยาลัยครูแต่ละแห่งรายงานส่ง เป็นประจำทุกปี หากมีข้อผิดพลาดในกระบวนการนี้ที่สุดวิสัยที่ผู้วิจัยจะควบคุมได้ แต่ในกรณีที่พบข้อผิดพลาดจากสถิติประจำปีซึ่งผู้วิจัยมีความแน่ใจได้ค่าเงินการแก้ไขให้ถูกต้องแล้ว

2. การศึกษาเรื่องคุณวุฒิของอาจารย์ในครั้งนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะระดับสูงสุดของวุฒิของอาจารย์แต่ละคน ไม่ได้คำนึงถึงคุณสมบัติอย่างอื่นซึ่งเป็นองค์ประกอบของคุณภาพ เช่น ความรู้ความสามารถที่ได้รับมาโดยการฝึกอบรมหรือการศึกษานอกระบบ เป็นต้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อความสะดวกในการแปลความหมายให้เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจะให้คำจำกัดความของคำบางคำต่อไปนี้

คุณวุฒิ หมายถึง วุฒิหรือความรู้ความสามารถที่อาจจะมีสำเร็จการศึกษาจากสถาน
 ตามหลักสูตรที่สภามหาวิทยาลัยกำหนด ได้แก่ ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก เป็นต้น

อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ผู้ทำหน้าที่สอนประจำอยู่ในวิทยาลัยครู 36 แห่งในสัง-
 กักรวมการฝึกหัดครู ทั้งนี้ไม่มีรวมอาจารย์ที่กำลังศึกษาต่อหรือที่อยู่ระหว่างการไปช่วยราชการ
 ที่หน่วยราชการอื่น

วิทยาลัยครู หมายถึง วิทยาลัยที่สังกัดกรมการฝึกหัดครูซึ่งมี 36 แห่ง ได้แก่ วิทยา-
 ลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา วิทยาลัยครูชนบุรี วิทยาลัยครูสวนสุนันทา วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ
 วิทยาลัยครูจันทระเกษม วิทยาลัยครูพระนคร วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี วิทยาลัยครูนครศรีธรรม-
 ราช วิทยาลัยครูภูเก็ต วิทยาลัยครูสงขลา วิทยาลัยครูยะลา วิทยาลัยครูนครปฐม วิทยาลัยครู
 เพชรบุรี วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง วิทยาลัยครูกาญจนบุรี วิทยาลัยครูจันทบุรี วิทยาลัยครูระ-
 เเชิงเทรา วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยครูเทพสตรี
 วิทยาลัยครูเลย วิทยาลัยครูอุบลราชธานี วิทยาลัยครูอุตรธานี วิทยาลัยครูสกลนคร วิทยาลัยครู
 มหาสารคาม วิทยาลัยครูสุรินทร์ วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ วิทยาลัยครูนครราชสีมา วิทยาลัยครูเชียงใหม่
 วิทยาลัยครูลำปาง วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์ วิทยาลัยครูกำแพงเพชร วิทยาลัยครูพิจิตรสงคราม
 วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ วิทยาลัยครูนครสวรรค์ และวิทยาลัยครูเชียงใหม่

คณะวิชา หมายถึง หน่วยงานย่อยในวิทยาลัยครูซึ่งแบ่งตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู
 มี 3 คณะวิชา คือ คณะวิชาครุศาสตร์ คณะวิชาวิทยาศาสตร์ และคณะวิชามนุษยศาสตร์และสัง-
 กษศาสตร์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยเรื่องนี้จะทำให้เห็นสถานภาพคณาจารย์ในปีการศึกษา 2518 -
 2522 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ทั้งโดยลักษณะส่วนรวมและระดับกลุ่มวิทยาลัยต่างๆ
 นอกจากนี้ยังทำให้ทราบความต้องการอัตรากำลังที่ขาดอยู่ในวิทยาลัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อ

กรมการฝึกหัดครูในการวางแผนจัดอัตรากำลังอาจารย์และการพัฒนาคุณภาพอาจารย์ ซึ่งจะส่ง
ผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนและการขยายการเปิดสอนในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย